

KALEVALA JA MAAILMAN EPOKSET

981A

Kalevalaseuran vuosikirja 65

AIRLINE
A
TICKETS PARLIAM

LIBRARY

VAP

56

KALEVALA JA MAAILMAN EPOKSET

TOIMITTANUT
LAURI HONKO

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURA · HELSINKI

Kalevala ja nykykulttuuri

Kansanrunoutena Kalevala on hyvin vanhaa perua ja sidoksissa alkukantaiseen mytologiseen maailmankuvaan. Karl Marx on sanonut, että kreikkalainen mytologia oli paitsi Kreikan taiteen arsenaali myös sen perusta ja että Kreikan taiteen edellytyksenä oli kreikkalainen mytologia, toisin sanoen sellainen luonto ja sellaiset yhteiskuntamuodot, jotka jo sinänsä piilotajuisen taiteellisesti muovasivat kansan mielikuvitusta. Kansan fantasia käytti niitä raaka-aineenaan (Marx & Engels 1968, 47).

Nämä Marxin sanat mytologian osuudesta muinaisiin taiteen lajeihin pätevät myös karjalais-suomalaisiin eppisiin runoihin, joiden pohjalta Elias Lönnrot 150 vuotta sitten muokkasi Kalevalan. Asiantuntijat pitävät Kalevalaa historialliselta tylogialtaan jopa vanhempana kuin muinaiskreikkalaista Iliasta. Ilias on jo varhaisen luokkayhteiskunnan, kansakuntien ja varhaisten valtioiden syntykauden runoutta. Siinä esiintyy kuninkaita ja kehittynyt orjuuden muoto, kun taas Kalevalassa niitä ei vielä ole. Se on säilyttänyt kiinteän yhteyden sukuyhteisöön,

ihmillisen elämän esivaltioollisen vaiheen ihanteisiin. Kalevalan kieli, kuvat ja aiheet ovat arkaaisia. Ne ovat peräisin hyvin kaukaisilta ajoilta, vuosisatojen ja jopa vuosituhansien takaa. Eniten tilaa runot antavat kosmogonisille eli maailmansyntyä selittäville aiheille. Eepoksessa on kosolti taruja maailman luomisesta ja sen asuttamisesta ensimmäisillä ihmisillä, legendoja elävien luontokappaleiden (hirven, karhun jne.), metsien, kala-apajien, tulen, raudan, veneen ja purjeen, ihmemylly Sammon ja taikakanteleen alkuperästä.

Kysyttäneen, mitä tämä arkaistinen runous voi tarjota nykyisille sukupolville, 20. vuosisadan lopun ihmisille. Millaisia kosketuskohtia sillä on nykykulttuuriin ja mikä sisäinen jatkuvuus niitä luo? Näihin kysymyksiin ei ole helppo vastata, eikä jälkeläisten suhtautuminen kulttuuriperintöön koskaan ole ollut yksinkertaista ja yksiselitteistä. On hahmoteltu varsin erilaisia kulttuurin jatkuvuuden linjoja, joiden vaiheilla kiistellään edelleenkin.

Kalevala kansanomaisuuden symbolina

Kalevala on tunnetusti karjalaisten ja suomalaisen yhteinen kulttuuriperintö. Kalevalan puolitoistavuosisatainen elämä suomalaisen kulttuurin yhteydessä muuten todistaa havainnollisesti, miten eri tavoin muinaisruneuteen voidaan suhtautua ja sitä tulkita. Yleistäen voisi todeta seuraavan pyrkimyksen: kun 19. vuosisadalla ja vielä tämän vuosisadan alussakin Kalevalassa painotettiin sen kansanomaisuutta ja sen sisällön yhteyttä yleiskansallisiin ihanteisiin, niin myöhemmin Suomen porvarillinen tiede on huomattavasti menettänyt kiinnostustaan juuri tähän Kalevalan puoleen kuten folkloren kansanomaisuuteen yleensä. Tämä on johtunut myöhäisporvarillisen tietoisuuden yleisestä evoluutiosta: kansanomainen ja kansallinen alkuperä ei ole sille enää niin tärkeä kuin ennen. Kansanrunoutta on julkaistu runsaasti ja aineistoa on kertynyt valtava määrä, mutta sitä tutkitaan positivistis-empiirisesti ja ilman, että se asiaan kuuluvalla tavalla historiallisesti mielletäisiin laajemmalla yhteiskunnallisella ja sivistyksellisellä tasolla.

1800-luvulla ja varsinkin sen alkupuoliskolla suomalainen kansallisuusliike eli kehityksensä demokraattista vaihetta. Tuolloin vielä vähälukuinen suomalainen sivistyneistö koki Kalevalan heti sen ilmestyttyä kansallisen elpymisensä vertauskuvaksi, Suomen kirjallisuuden, kirjakielen ja kansallisen itsetunnon mahtavaksi kannustimeksi. Ruotsin pitkäaikainen herruus Suomessa oli aiheuttanut sen, että ruotsalainen kulttuuri- ja kielihegemonia vallitsi täällä vielä 1800-lu-

vun alkupuoliskolla: suomen kielellä ei ollut mitään oikeuksia, sillä ei ollut pääsyä valtion hallintoon eikä koululaitokseen. Suurin osa maan väestöstä, itse asiassa koko suomenkielinen talonpojisto oli tuomittu mykkyYTEEN, joka esti sitä käyttämästä kansalaisoikeuksiaan. Niissä oloissa Kalevala ja sen kasvava maailmanmaine auttoivat vahvistamaan suomalaisessa yhteiskunnassa demokraattisia aatteita, joista myös kirjallisuus ja taide saivat ravintoa. Kalevala liittyi erottamattomasti kansakuntaan, ihmisten yhdenvertaisuuden ihanteeseen, unelmaan yleisestä onnesta.

Näin ymmärsivät Kalevalan Aleksis Kivi, J. H. Erkko, Eino Leino ja muut huomattavat 1800-luvun ja 1900-luvun alun suomalaiset kirjailijat. Heidän mielestään Kalevalalla ei ollut mitään yhteistä sen militaristisen hengen kanssa, jota siinä alkoivat nähdä taantumukselliset porvarilliset ideologit 1920- ja 1930-luvulla. Päinvastoin esimerkiksi Eino Leino asetti nimenomaan Kalevalan humanistisen sisällön vastakohtaksi voimistuvalla militarismille. Tässä mielessä merkille pantava oli hänen runonsa »Neljäs käsky» (1915), jossa hän aivan erityisen ponnekkaisesti toi esille uskonsa humanistiseen ihanteeseen nojautuen Kalevalaan ja kaukaisten esi-isien unelmaan kansan onnesta. Hän kirjoitti tuon runon ensimmäisen maailmansodan aikana, Euroopan vuotaessa verta, ja todellisen maailman julmaa mielettömyyttä vasten unelma ihanteellisen sopusointuisesta ja onnellisesta maailmasta saattoi hyvinkin vaikuttaa taistelulta tuulimyllyjä vastaan. Runoilija kuitenkin tähdensi, että jos ihmiset luopuvat tuosta

unelmastaan, he joutuvat hävitysvietin valtaan ja lakkaavat olemasta ihmisiä. Leinon mielestä kansanrunouden voima piili sen optimismissä, sen ehtymättömässä eettisessä panoksessa, ja se yhdisti Kalevalan suureen humanistiseen traditioon.

...emme me ijäti
 inhasti uskoa saata,
 ettei kauneus
 kerran kaitsisi maata,
 sois pyhä virsi
 vieläkin henkisen mahdin,
 sois yli tykkien jyskeen
 ja ratsujen tahdin.
 Untenko kansa?
 Siinä me uskossa kuollaan.
 Ei meitä auta
 höyry, ei sähkö, ei lento.
 Siinä me surraan,
 siinä me huomenet huollaan,
 siinä on myös vesa toivomme
 kultainen, hento.
 Muistako sitten
 jälkehen jäänehet liemme
 vai muut meistä,
 sen uskon me hautahan viemme:
 ei sovi ihmisen
 olla ihmisen herra
 muulla kuin hengellä vain
 kuin Väinämö kerran.

Viikinki-ihanteen läpimurto

Valitettavasti nämä Kalevalan tulkinnan humanistiset perinteet unohtuivat Suomessa 1920- ja 1930-luvulla, ja eeposta popularisoitiin tehokkaasti aivan toiseen suuntaan. Silloisen äärioikeiston militaristisen politiikan mieliksi Kalevala pantiin palvelemaan

varsin avoimen propagandan tarkoitusperiä. Myönnytyksiä militarismille olivat myös eräät silloiset folkloristiset opit, vaikka ne tarjoiltiinkin »puhtaana tieteenä». Noissa opeissa kansanrunous menetti tärkeimmän ominaisuutensa – kansanomaisuutensa ja uskollisuutensa kansan ihanteille. Nyt kiellettiin kollektiivisen luomisen periaate kansanrunoudesta, ja runojen väitettiin syntyneen ylimyspiireissä. Eepoksesta, jossa oli ylistetty kansan kollektiivista työkokemusta ja kollektiivista viisautta, Kalevala muuttui »suomalaisten viikinkien» taruksi, sotaisien seikkailijoiden, joiden elämä oli täynnä valloitus- ja ryöstöretkiä. Kalevalasta etsittiin sen ajan militarismiin »muinaisia juuria». Akateemisista tutkielmista nämä väävät ajatukset levisivät sitten lehdistöön ja koulukirjoihin. Jokavuotista Kalevalan päivää käytettiin propagandatarkoituksiin. Kaikki tämä oli kovin kaukana todellisesta kansasta ja kansanomaisuudesta. Eipä suotta vasemmistolaiskirjailija Pentti Haanpää kirjoittanut kertomuksessaan »Kansanrunoja» vuonna 1935: »Nyt on Kalevalan päivä, oikein riemupäivä. Herrat ovat pyhävaatteissaan ja puhuvat korkeita asioita. Mutta he pysyvät omissa majoissaan. Lähestykäämme me kansaa. Menkäämme pirtteihin. Ehkä kansa laulaa vieläkin jotakin . . .»

Kun militaristinen ideologia koki sodan jälkeen melkoisen devalvaation, jouduttiin Suomessa myös tarkistamaan suuri osa siitä, mitä Kalevalasta ja kansanrunoudesta oli aikaisemmin kirjoitettu. Kiinnostus kansanrunouteen heikkeni väliaikaisesti, koska sen vääristellyt tulkinnat olivat liiankin hyvässä

muistissa. Suomalaiset kriitikot toteavat, että 50-luvun niin sanotun modernistisen polven edustajat eivät olleet lainkaan kiinnostuneita kansanrunousperinteestä, vaan suhtautuivat siihen varsin skeptisesti ja olivat vakuuttuneet siitä, että kansanrunoudella ei vastedeskään tule olemaan kirjallisuudelle suurta merkitystä.

Paluu kansanrunouteen

Skeptisyys oli kuitenkin ohimenevää, ja jo 60-70-luvulla eri suuntien kirjailijat ja muiden muassa modernistit alkoivat jälleen palata folkloreen. Tämä tapahtui kuitenkin aivan eri tavoin, riippuen runoilijoiden yleisestä maailmankatsomuksesta. Matti Rossi ja muut vasemmistolaisrunoilijat palasivat kansanrunouden perinteisiin demokraattisissa tarkoituksissa ja arvostivat folkloressa ennen kaikkea kansanomaista sisältöä ja poetiikkaa. Kansanlaulun perinteitä he käyttivät muun muassa kehittääkseen nykyaikaista demokraattista laulua. Samalla suunnalla toimivat ansiokkaasti myös vasemmistolaiset säveltäjät (Kaj Chydenius, Otto Donner, Toni Edelman) ja heidän johtamansa musiikkiyhdytyet.

Aivan toisella tasolla toimii esimerkiksi Paavo Haavikon runoelma *Kaksikymmentä ja yksi*, jossa on käytetty Sammon kuvaa ja yhtä ja toista muutakin kansanrunouden poetiikasta. Arvioitiinpa tätä runoelmaa miten tahansa (ja onhan sillä oma sisältönsä ja ansionsa), niin kansanrunouden perinteisiin se kuitenkin suhtautuu enemmän kielteisesti

kuin myönteisesti, mikäli kansanrunouden perinteillä tarkoitetaan nimenomaan kansanomaisia ihanteita eikä pelkästään muodollisia tunnusmerkkejä. Kalevalassa sanotaan Sammosta, että tämä Ilmarisen takoma ihemmylly jauhoi anteliaasti jauhoja, suolaa ja rahaa. Paavo Haavikkoa Sampo on kiehtonut nimenomaan rahamyllynä. Hänen fantasiasaan Sampo on muuttunut koneeksi, joka lyö kultarahoja. Tämän koneen siepatakseen runoelman sotaisat sankarit lähtevät Bysanttiin, missä heille sitten sattuu kaikenlaisia seikkailuja. Haavikko on niitä länsimaisia sivistyneistön edustajia, joille historismin kategoriolla ei ole enää mitään merkitystä, ja eräänlainen historian tasapäistäminen antaa hänen mielikuvitukselleen yllättävän suunnan; siltä kannalta katsoen ihmiset ovat aina olleet samanlaisia, aina he ovat havigelleet rahaa ja rikkautta, ja sen tähden Kalevalan muinaiset sankaritkin henkensä vaarantaen lähtivät sotaretkille sekä harjoittivat kauppaa ja liiketoimia. Mutta muinaisen epiikan maailman ja sen ihanteiden kanssa tällä ei ole paljoakaan yhteistä.

Kalevala – suljettu kirja?

Sanottakoon, että Kalevalan innostuneiden ihailijoiden rinnalla Suomessa on aina ollut myös skeptikkoja, jotka ovat pitäneet jo eepoksen suosiota ja mainetta tietystä määrin keinotekoisena myyttinä. Kalevalasta on toisinaan kirjoitettu jopa »suljettuna kirjana», joka meidän aikanamme avautuu todella vain hyvin harvoille huipusivistyneille muinai-

sen kulttuurin tuntijoille. Aikoinaan se on ollut aitoa kansanrunoutta, jonka kaikki kansan edustajat tajusivat, mutta nykyoloissa sitä on jo hyvin vaikea ymmärtää arkaaisuutensa takia. Epäilijät ovat muistuttaneet, että jopa 1800-luvulla, kun Kalevala maineensa saavutti, sillä oli varsin vähän todellisia lukijoita. Kalevalan ensimmäinen laitos ilmestyi vuonna 1835 viidensadan kappaleen painoksena, ja sitä painosta riitti myytäväksi 14 vuoden ajan. Myöhemminkään ei uusien laitosten menekki ole aina todistanut, että ostettua kirjaa olisi todella luettu. On vedottu siihenkin, että kouluissa Kalevalan opetus on törmännyt vaikeuksiin, oppilaat ovat heikosti ymmärtäneet sen kieltä ja sisältöä. Epäonnistuneeksi osoittautui myös Eino Leinin yritys perustaa vuonna 1912 erityinen Kalevala-teatteri, jonka avulla oli tarkoitus harjoittaa aikalaisten keskuudessa laajaa propagandaa eepoksen hyväksi. Sanalla sanoen, arkaaisuus ja nykyhetki olivat vaikeasti yhdistettävissä – tämä oli epäilijöiden tärkein perustelu.

Nämä seikat ovat yleisesti tiedossa, ja ne on pakko ottaa huomioon. Silti ne eivät vielä mitenkään riitä kumoamaan itse ajatusta kulttuurin jatkuvuudesta. Olisi lapsellista kuvitella, että muinaiset kulttuurimuistomerkit olisivat vielä nykyisinkin kaikkien ymmärrettävissä ilman minkäänlaista esivalmistelua. Tuskinpa antiikin runous sen enempiä kuin Danten, Miltonin tai Goethenkaan kirjat ovat nykyisin massalukemista tämän sanan liiankin kirjaimellisessa merkityksessä, mutta silti emme kiistä niiden merkitystä maailmankulttuurissa, nykykult-

tuuri mukaan luettuna.

Samaa voidaan sanoa Kalevalasta ja muinaisesta kansanrunoudesta. Ilman niitä ei Suomen kirjallisuudessa olisi ollut Kiveä, Leinoa eikä muitakaan mittavia ilmiöitä. Sama koskee Neuvosto-Karjalan kirjallisuutta ja kulttuuria, jotka ovat syntyneet ja kehittyvät vankalla kansallisella pohjalla.

Kalevala välikirjallisuutena

Kalevalan ehtymättömästä merkityksestä voidaan erottaa muutamia puolia. Ensinnäkin Kalevalan oma folkloreperusta, joka on kiistaton. Suomessa on melko usein väitelty siitä, missä määrin Kalevala on varsinaista kansanrunoutta ja missä määrin Lönnrotin yksilöllistä tuotantoa. Äärimmäisiäkin näkökantoja on esitetty. Kun Kalevala alkuaikoina samastettiin tavallisesti varsinaiseen kansanrunoustraditioon, niin myöhemmin – aina meidän aikaamme saakka – on usein tähdennetty Lönnrotin ehdottoman yksilöllistä luovaa osuutta. Jälkimmäisessä tapauksessa unohdetaan tahtoen tai tahattomasti kaiken kansalliskirjallisuuden yleinen kehityslaki: sen perusta on aina kansanrunous. Neuvostoliittolainen runoilija Rasul Gamzatov on kuvaannollisesti verrannut kansalliskirjallisuutta lintuun, joka tarvitsee lentääkseen ehdottomasti siipiparin: syntymässä olevalle kirjallisuudelle se siipipari on oma folklore ja maailmankirjallisuuden tarjoama kokemus. Myös Lönnrot, joka oli luomassa uutta suomalaista kirjallisuutta, laati Kalevalan aidolle folklorepohjalle ja käytti samalla hyväkseen

maailmankirjallisuuden tarjoamaa kokemusta – muinaiskreikkalaisten Iliaan ja Odysseian, muinaisilantilaisen Eddan sekä muinaissaksalaisen Nibelungeinlaulun. Kalevala on kansanrunoutta, mutta kirjallisesti muotoiltua.

Tästä kuitenkin seuraa se, että folkloristisen puolen ohella Kalevalalla on myös kirjallinen puolensa. Heti kun kansa synnyttää kirjoitetun kirjallisuuden, se alkaa suhtautua suulliseen traditioon kahtalaisesti. Kirjallisuus nojautuu folkloreen ja löytää siitä yhä uusia kallisarvoisia jyvää, mutta kirjallisuuden kehitystavoitteet ja -tiet ovat jo toiset kuin folkloren. Ensinnäkin folklore on murteellista, se ei vielä edellytä yleiskansallista kieltä, kun taas kirjallisuudelle tämä tehtävä on ensisijainen. Kun kansakunta syntyy, syntyy myös yhtenäinen kansallinen kirjakieli. 1800-luvun alkupuoliskon suomalaisessa kirjallisuudessa käytiin niin sanottu murteiden taistelu, jossa kiisteltiin siitä, minkä murteen pohjalla kirjakieltä tulisi edelleen kehittää, ja Lönnrotin Kalevalalla oli tavattoman suuri osuus tämän kiistan ratkaisuun. Mutta näissä tarkoituksissa Lönnrot yhtenäisti jossakin määrin kansanrunojen kieltä, joka oli runonlaulajan mukaan monimurteista, ja menetteli näin nimenomaan ottaen huomioon yhtenäisen kirjakielen kehitystarpeet. Kalevalan runojen yhtenäinen kompositiokin vaati ehdottomasti episodien juonellista yhteensitomista, nimien yhtenäistämistä ja kertojan osuuden tehostamista – folkloren aineisto muokattiin siis kirjallisuuden lakien mukaan.

Näin kansanrunouden tarjoaman aineiston

pohjalta syntynyt Kalevala alisti jo jossakin määrin tämän aineiston uuden ajan kirjallisen ajattelun normeihin. Siinä mielessä Kalevala on folkloren ja kirjallisuuden väli-ilmiö. Suomalaisen kirjallisuuden historiassa Lönnrotin aika oli kansanrunouden aarteiden kirjalliseen kehitykseen vetämisen aktiivista aikaa. Kehityskulku oli kahtalainen. Yhtäältä kansanrunouden perinteet muuntuivat kirjalliseksi, ja toisaalta kirjallisuus tuli kansanrunoutta vastaan. Hieman yksinkertaistaen voisi sanoa, että kun Lönnrotin toiminta edusti suoranaista etenemistä runonlaulajista kirjallisuuteen, niin hänen aikalaisensa J. L. Runeberg eteni päinvastoin kirjallisuudesta folkloreen ja kansanelämään. Suomen ruotsinkielinen kirjallisuus oli näet suomenkielistä kirjallisuutta suuremmassa määrin sidoksissa eurooppalaisiin kirjallisiin perinteihin, kun taas sen kosketukset kansanrunouden lähteisiin olivat välillisemmät. Runeberg oli saanut kasvatuksensa antiikin hengessä, ja hän tunsi mainiosti uuden ajan eurooppalaisen kirjallisuuden. Kansanrunouteenkaan hän ei perehtynyt suoraan kansanlaulajien kanssa seurustelemalla kuten Lönnrot, vaan epäsuorasti, kirjallisten lähteiden – Homerosken, Herderin ja Ossianin, P. O. Götzin saksantamien serbialaisten kansanlaulujen ja Lönnrotin Kalevalan – välityksellä.

Talonpoikaisrunoilijat ja Newosto-Karjalan kirjailijat

Lönnrotin Kalevala-eepos ja kansanlyriikan antologia Kanteletar olivat selvin ilmaus

suullisten runoperinteiden muuntumisesta kirjalliseksi ja kirjoitetuksi. Mutta sen ajan kirjallisuudessa oli muitakin, tylogisesti niille sukua olevia taiteellisia ilmiöitä, joista mainittakoon niin sanottujen talonpoikaisrunoilijoiden (Paavo Korhosen, Pentti Lyytisen, Olli Kymäläisen ym.) tuotanto. He käyttivät kansanrunouden runomittaa mutta eivät enää kirjoittaneet perinteellisistä folkloren aiheista. He sepittivät tietoisesti laulujaan, toisin sanoen tiedostivat tekijyytensä, mikä ei vielä perinteelliselle folklorelle ollut ominaista. Myös esitystapa alkoi muuntua. Vaikka talonpoikaisrunoilijat vielä lauloivatkin laulujaan, niin he myös kirjoittivat ne muistiin. Monet heistä osasivat lukea ja kirjoittaa ja kokivat siis kirjallisen kulttuurin vaikutuksen.

Mutta Kalevalalla ja kansanrunouden aarteilla oli tavattoman tärkeä osuus myös Neuvosto-Karjalan kirjallisuuden ja ammattimaisen taiteen syntyyn ja kehitykseen. Tämä alkoi näkyä vasta 1900-luvulla, Lokakuun vallankumouksen jälkeen, sosialistisen yhteiskuntajärjestelmän vallitessa. Muuttuneissa yhteiskuntaoloissa kansanrunousperinteiden muuntuminen kirjalliseksi sai omia erityispiirteitä, vaikka eräitä historiallisia analogioitakin on toki havaittavissa. Esimerkiksi useiden neuvostovallan ajan karjalaisten runonlaulajien tuotanto vastaa tylogialtaan jossakin mielessä suomalaisten talonpoikaisrunoilijoiden varhaisempaa tuotantoa. Myös karjalaiset runonlaulajat, jotka perinteellisten runojen rinnalla esittivät uusia, omia sepittämiään lauluja nykyajan elämästä, alkoivat tiedostaa kirjallisen tekijyytensä. Nämä

runonlaulajat olivat enimmäkseen iäkkäitä. Jotkut heistä eivät osanneet lukea eivätkä kirjoittaa, toiset taas osasivat (esimerkiksi M. I. Mihejeva, J. I. Hämäläinen ja A. J. Kibrojeva) ja pystyivät itse kirjoittamaan sepitelmänsä muistiin. Useimmiten he käyttivät perinteellisiä kansanrunouden mittoja, vaikka poikkesivatkin niistä toisinaan tietoisesti. Tylogialtaan nämä neuvostovallan aikaisen karjalaisten runonlaulajien »uudet laulut» voidaan lukea kuuluviksi folkloren ja kirjallisuuden väli-ilmiöihin, jotka ovat luonteenomaisia kirjallisen kehityksen varhaiskaudelle.

Edellä mainittujen runonlaulajien tuotannon rinnalla kasvoi Karjalassa ensimmäinen syntyperältään karjalaisten ammattikirjailijoiden polvi. Neuvosto-Karjalassa muodostui kirjakieleksi venäjän rinnalla suomi, jolla ovat kirjoittaneet ja kirjoittavat edelleenkin sellaiset Karjalan kansalliset kirjailijat kuten Nikolai Jaakkola, Antti Timonen, Jaakko Rugojev, Nikolai Laine, Pekka Perttu ja Ortjo Stepanov. He kaikki ovat kotoisin Pohjois-Karjalasta (Vienasta), kuulujen runonlaulajien mailta, mistä aikoinaan kirjoitettiin muistiin Kalevalan ytimen muodostavat parhaat runot. Yhteistä kaikille edellä mainituille kirjailijoille on se, että heidän tuotantonsa on erittäin kiinteästi sidoksissa kotiseudun kansanelämään ja suulliseen runoperintöön. He kirjoittavat maanmiehistään, näiden menneisyydestä ja nykypäivästä, heidän elämästään ja tavoistaan ja koettelemuksistaan. Tietyissä mielessä näiden kirjailijoiden tuotanto – ovathan he kirjallisen sivistyneistön ensimmäisen polven edustajia

– merkitsee Karjalan kansan siirtymistä vuosisataisesta suullisesta runokulttuurista kaudonkirjallisuuteen. Ja folklorella on näiden kirjailijoiden tuotannossa aivan erityinen osuus. Nuoressa karjalaisessa kirjallisuudessa tapahtuu aivan nähtemme eepisten kirjallisuudenlajien – romaanin, novellin, kertomuksen ja runoelman genesis, ja eepisen kansanrunouden vaikutus siihen on varsin tuntuva.

Esimerkiksi Rugojevin suuressa runoelmassa »Karjalainen tarina» vaistoa hyvin kirjoittajan yhteyden sekä kansan elämään että kansanrunouteen. Tämän eepisen, kertovan runoelman Rugojev kirjoitti 1950-luvulla. Se oli hänen ensimmäinen suuri teoksensa. Ja se on edelleenkin teos, jossa hän on selkeimmin ilmentänyt itseään nimenomaan eepisenä runoilijana. Rugojevin runoelman eepisyys on aivan erityistä. Runoelma on vielä hyvin lähellä kansanrunouden epiikkaa, Kalevalaa ja sankarirunoja. Tällainen eepisyys on mahdollista vain kansallisen runouden verraten varhaisessa kehitysvaiheessa, ja tämän vaiheen Karjalan nuori kirjallisuus koki sodanjälkeisinä vuosikymmeninä. Käytännössä vasta silloin alkoivat siinä syntyä kertovat kirjallisuudenlajit, ja siksi niiden ja folklore-eepoksen keskinäinen läheisyys oli vielä luonnollinen.

Rugojevin runoelma elvyttää eloon kuvan Pohjois-Karjalan (Vienan) kansanelämästä semmoisena, kuin se oli vielä hieman yli 60 vuotta sitten. Kansan elämä, pohjoisten salokyläelämä esiintyy runoelmassa siinä tärkeässä historiallisessa murrosvaiheessa, joksi Venäjällä tapahtunut vallankumous muo-

dotui. Runoelmassa kuvattu elämänaineisto jakaantuu tavallaan kahteen kerrokseen, kahteen historialliseen tasoon. Alempi ja vanhempi kerros käsittää Pohjois-Karjalan talonpoikien verraten staattisen patriarkaalisen elämän vuosisataiset perinteet. Siinä esiintyy patriarkaalisen suvun kokemus totuttuine askareineen, joita olivat metsästys, kalastus ja kaskiviljely, vakiintuneine tapoineen, esi-isiltä perittyine pyhine uskomuksineen sekä horjumattomine käsityksineen maailmasta ja ihmisten välisistä suhteista. Toinen ja uudempi kerros tarjoaa runsaasti patriarkaalisen yhteisön sisäisen yhteiskunnallisen jakauman tunnusmerkkejä samoin kuin ties mistä yllättäen pyyhäلتäviä mullistuksia, jotka äkkiä kiskaisevat hiljaiset korven asukkaat vallankumousmyrskyjen pyörteisiin. Runoelman päähenkilö on kansa, eivät yksityiset henkilöt.

Tällainen yleiskansallisen elementin painottaminen yksilöllisen sijasta on ominaista muutamille muillekin karjalaisille kirjailijoille ja muun muassa prosaisteille. Nikolai Jaakkola kirjoitti suuren Pirttijärvi-sarjansa niin ikään Pohjois-Karjalan asujaimista, ja romaani käsittää osapuilleen saman aikakauden kuin Jaakko Rugojevinkin runoelma. Kummassakin teoksessa painotetaan yleiskansallista elämää, jonka virrasta erottuu yksityisiä henkilöitä, mutta heidänkin käytöksensä ja totumuksissaan, ajatuksissaan ja toiveissaan ilmenee enemmänkin kyseiselle elämänmuodolle yleisesti ominainen heimoelementti kuin henkilökohtainen ja yksilöllinen.

Yksilö ja psykologia

Karjalan nuori kirjallisuus ei kuitenkaan polje paikallaan. Se kehittyy ja siinä ilmenee uusia tyylivirtauksia. Kirjailijat itsekin kehittävät, samoin heidän taiteelliset periaatteensa. Saattaakin huomata, miten Karjalan kirjallisuudessa, runoudessa ja proosassa, on viime vuosina tapahtunut tiettyjä eepin kertomatyylin muutoksia. Esimerkiksi lyyrisen aineksen osuus tehostuu Rugojevin, Laineen ja Summasen runoudessa ja runoelmisissa. Antti Timonen, joka romaanissaan *Me karjalaiset* kuvaa kansan elämää, painottaa jo voimakkaasti henkilöiden yksilöllisiä kohtaloita. Hänen romaanissaan aktivoituu fabulan rooli. Hän asettaa romaanin keskukseksi traagisen persoonallisuuden ja seuraa mahdollisimman yksityiskohtaisesti hänen vaelluksiaan tapahtumien pyörteissä. Historiallisesti tämä yksilö on Pirttijärvi-sarjan henkilöiden aikalainen, mutta kirjailijan näkökulma on jo toinen; maailman entinen eepinen stabiliteetti on horjunut itse yksilön luonteessa, ja kirjailija pyrkii tutkimaan hänen hämmennyntää itsetuntoaan, suuntautuu psykologiaan. Tässä lieneekin yksi niistä tuntomerkeistä, jotka osoittavat eepin tradition muodonmuutoksen Karjalan proosassa, sen kehityksen Karjalan kansallisten kertojen tuotannossa.

Yhteydet Kalevalaan ja kansanrunouteen ovat olleet varsin hedelmällisiä Karjalan nykyiselle kuvataiteelle, musiikille ja teatterille. Osmo Borodkinin, Georgi Stronkin, Leo Lankisen, Tamara Jufan ja Mjud Metševin teokset, Kalle Raution ja Helmer Sinisalon

sävellykset, Kalevalan ja Kantelettaren dramatisoinnit Petroskoin suomalaisen draamateatterin näyttämöllä, Kantele-yhtyeen ja muiden taiteilijaryhmien konsertit ovat olleet merkkitapauksia Karjalan ja koko maan kulttuurielämässä.

Folkloren estetiikka nykyajassa

Tietenkään uusi kulttuuri ei voi olla pelkkää muinaisen folkloren tyylyttelyä. Uutta kansankirjallisuutta ei voi luoda vain toistelemalla sananlaskuja, jäljittelemällä legendoja ja satuja. Neuvostoliittolainen kritiikki on aivan oikein maininnut senkin, että folkloren estetiikasta ei pidä tehdä mitään universaalista normia, joka on yhtä toivottava, hyödyllinen ja tuloksellinen kaikkien aikakausien kirjailijoille ja kaikenlaisille taiteellisille persoonallisuuksille. Missä määrin taiteilija käyttää kansanrunouden kielikuvia ja motiiveja, ei vielä ole ratkaiseva seikka eikä varsinkaan ainoa mittapuu, jolla hänen tuotantonsa kansanomaisuutta ja kansallisuutta mitataan. Kirjallisuusarvostelija L. Jemeljanov on todennut, että Puškin ei »Vaskiratsastajassaan» ole yhtään vähemmän kansanomainen kuin »Sadussa tsaari Saltanista-kaan». Ilmeisesti kansanrunous pysyy aina yhtenä kirjallisuuden tärkeimmistä lähteistä, ja sen vaikutus on ehtymätön. Mutta tuon vaikutuksen luonne muuttuu historiallisesti. Oikeastaan ilmeneekin kaikkien hedelmällisten taiteellisten traditioiden elinvoima siinä, että kehittyessään taide löytää niistä yhä uusia syvyyksiä, joista eri aikakausien taitei-

lijat havaitsevat jotakin, mikä vastaa heidän omaa aikaansa.

Pinnallinen tyylittely »kansanrunon taapaan» ei ole tarpeen, ei myöskään sanahelinä, mutta sen sijaan tarvitaan rakkautta ja huolenpitoa siitä, että muisto runonlaulajista ja heidän suuresta taiteestaan ei unohtuisi nykypolvilta, Karjalan maan nykyisiltä asukkailta. Olisi esimerkiksi paikallaan ikuistaa veistoksin tuo muisto Karjalan kaupungeissa ja taajamissa. Museotoimintaa olisi parannettava, laajennettava erilaisten folkloreaaineistojen näyttelyjä ja koottava yhteen kaikki Kalevalan käännökset Neuvostoliiton kansojen ja muiden maiden kansojen kielille, jotta sen maailmanmaine voitaisiin kansanomaisen havainnollisesti osoittaa.

Folkloren rooli kehitysmaissa

Sillä, että Kalevala kuuluu maailmankulttuurin aarteistoon, on oma merkityksensä. Nykymaailmassa on vielä monia kansoja, jotka vasta ovat lähdössä itsenäisen kehityksen tielle ja rakentamaan muun muassa omaa kulttuuriaan. Esimerkiksi Afrikassa puhutaan satoja kieliä, mutta monet niistä ovat vasta saamassa kirjallisen muotonsa. Afrikan kirjailijat käyttävät usein kirjakielenään entisiä »siirtomaakieliä», englantia tai ranskaa, koska oma kirjakieli ei vielä ole riittävän kehittynyt. Tällaisessa tilanteessa kansanrunouden merkitys on näille kansoille valtavan suuri, onhan kansanrunous niille toistaiseksi lähes ainoa todiste niiden sivistyksellisestä omape-

räisyydestä. Lehtitietojen mukaan Unescon yhteyteen on näiden kansojen aloitteesta viime vuosina perustettu erityisiä hallitustenvälisiä komissioita tehostamaan folkloren keräämistä, tutkimista ja propagandaa varsinkin kehitysmaissa. Samalla nämä kansat ovat huolissaan siitä, miten ne voisivat varjella folkloreaan, laulujaan, tanssejaan ja perinteisiä ammattejaan kaupallisuuden invaasiolta. Parhaillaan pohditaan sitä, että jokaisella kansalla pitäisi olla juridisesti suojeltu »tekijänoikeus» omaan folkloreensa ja sen propagandakeinoihin (ks. Honko 1983, 41–43). Nämä kansat ovat hyvin kiinnostuneita Kalevalasta, joka on aivan viime aikoina käännetty kahdelle afrikkalaiselle kielelle – suahiliksi ja pulariksi.

Kalevalan kollektivismi

Mikä Kalevalan sisällössä ja ihanteissa sitten nykyaikaisia ihmisiä kiehtoo? Karl Marx kirjoitti 25. maaliskuuta 1868 Friedrich Engelsille hyvin syvällisiä ajatuksia tavasta, jolla muinaisaikojen taidetta ymmärretään, ja misä mielessä se on nykyihmisille kallisarvoista. Meitä kiinnostavassa kirjeen osassa puhutaan romantisen tietoisuuden erityispiirteistä, siitä miten romantiikkaan vaikutti Euroopassa 1700-luvun lopulla tapahtunut Ranskan vallankumous. Vallankumous ja porvarillisten yhteiskuntasuhteiden voitto eivät olleet kaikille mieliksi, osa sivistyneistöstä tunsii voimistuvaa kiinnostusta esiporvarillisiin elämänmuotoihin. Marx kirjoitti seuraavasti:

Ensimmäinen reaktio Ranskan vallankumoukseen ja siihen liittyneeseen valistuskauden ideologiaan oli luonnollisesti se, että kaikki pyrittiin näkemään keskiaikaisessa, romanttisessa valossa. Edes sellaiset henkilöt kuten Grimm eivät olleet siitä vapaita. Toinen reaktio – ja se vastaa sosialistista suuntausta, vaikka nämä tiedemiehet eivät aavistakaan yhteyttänsä siihen, – oli pyrkimys nähdä keskiajan rajojen taakse kunkin kansan alkukantaiseen aikaan. Ja sieltä, kaikkein vanhimmasta he hämmästykseseen löytävätkin uusinta uutta aina tasa-arvon puolustajiin saakka, jotka menevät niin pitkälle, että itse Proudhonkin kauhistui» (Marx & Engels 1959, 44).

Kirjeessään Marx mainitsee juuri lukeneensa huomattavan saksalaisen porvarillisen historiantutkijan G. L. Maurerin kirjoja. Maurer oli kiinnostunut muinais- ja keskiajan Saksan yhteiskuntarakenteesta. Hän oli tutkinut keskiaikaisen saksalaisen yhteisön markkin historiaa, ja Marx arvosti häntä erityisesti sen tähden, että hän osoitti Saksassa muinoin harrastetun maankäytön yhteisöjärjestelmää ja siten kumosi käsityksen muka »ammoisesta» yksityisestä maanomistusoikeudesta. Marx kirjoitti, että Maurerin kirjoilla on valtava merkitys. »Paitsi alkukantainen aika myös myöhempi kehitys... joutuu aivan uuteen valoon» (ibid., 43). Tiedämme, miten tavattoman tärkeänä marxismin klassikot pitivät muinaisten aikakausien tutkimista, ja miten perustavanlaatuinen osuus oli tässä suhteessa Engelsin teoksella Perheen, yksityisomaisuuden ja valtion alkuperä.

Muinaisessa kansanrunoudessa ja muun muassa karjalais-suomalaisissa muinaisrunoissa vahvistetaan ihmisten välisten kollektivististen, alkukantaisten, yhteisomistus-

oikeuteen perustuvien yhteisösuhteiden ihannetta. Siksi tuo ihanne kiehtoi vuosisatoja kansaa ja siksi runot elivät niin pitkään kansan muistissa säilyen meidän päiviimme saakka. Tuon ihanteen kiehtovuus on siinä, että se johtui ihmissuhteita koskevista alkukantaisen kollektivistisistä käsityksistä. »Kulta-aikaa» ei tietenkään ole koskaan ollut, ei edes menneisyydessä, alkukantainen sukuyhteisörakenne oli omalla tavallaan alkeellinen ja rajoittunut. Mutta silti tuo rakenne oli tärkeä vaihe ihmiskunnan kehityksessä. Se oli pitkä harppaus eteenpäin verrattuna muinaisten ihmisten aikaisempaan laumatilaan. Alkukantainen kollektivistinen suku- ja heimomoraali oli edistyksestä, sillä se hillitsi animaalista individualismia ja muutti eläimen ihmiseksi. Heimon sisällä sen kaikki jäsenet olivat yhdenvertaisia keskenään, omistivat kaiken yhdessä, pitivät huolta toisistaan. Toisaalta tuon alkukantaisen heimomoraalin rajoittuneisuus ilmeni siinä, että kaikki mikä jäi suvun ja heimon ulkopuolelle, oli myös lain ulkopuolella. Ja siitä huolimatta juuri alkukantaista heimokollektivismia runoissa ihannoitaa. Eeppiset sankarit tekevät urotyönsä yhteisen hyvän nimessä. He eivät tunne itsekkyyttä, omanvoitonpyyntiä eivätkä individualistista psykologiaa. Viljellessään maata, kasvattaessaan metsiä ja viljaa, takoessaan Sampo eepoksen sankarit tekevät sen koko kansan hyväksi. Ja vaikka muinainen tietoisuus katsoi ihmiskuntaan kuuluvaksi vain oman sukuyhteisön, oman heimon, niin eeppisen runouden ja Kalevalan sisältö on paljon avarampi, ja tämä johtuu siitä, että kysymyksessä oli nimenomaan

kollektivistinen tietoisuus. Neuvostoliittolainen tutkija E. M. Meletinski kirjoittaa, että muinaiseepoksessa jäänteenaismat ahtaat heimokäsitykset muuttuvat paradoksaalisesti humanistiseksi paatokseksi, jolla puolustetaan yleisinhimillisiä kulttuurisavutuksia »epäinhimilliseltä», alhaiselta ja vihamieliseltä alkuvoimalta, koska mytologisen fantasian värittämät eepiset toisheimoiset viholliset eivät ihmisten tietoisuudessa vielä ole erkaantuneet vihamielisistä ja spontaaneista luonnonvoimista (Meletinski 1963, 148).

Neuvostoliittolaisessa kirjallisuudentutkimuksessa Kalevalan runollisen maailman ja alkukantaisten yhteisöihanteiden välisen yhteyden osoittivat ensimmäisinä artikkeleissaan 1930-luvun puolivälissä Yrjö Sirola ja leningradilainen professori J. Kagarov, minkä Otto Ville Kuusinen myöhemmin pani merkille tunnetussa esipuheessaan Kalevalaan. Kuusinen olikin käsitellyt tätä problematiikkaa seikkaperäisesti.

Porvarillisesta kansanrunoustieteestä sanottakoon, että muinaisepiikan kollektivistisiin ihanteisiin se on aina suhtautunut melko välinpitämättömästi, eikä muutoksia ole uusinpanakaan aikana ollut havaittavissa. Pikemminkin päinvastoin.

Varhais- ja myöhäisporvarillisten näkemysten eroavuus

Mainittakoon muuan mielenkiintoinen seikka: kansanrunouden kollektivistisesta hengestä kirjoitti Elias Lönnrot, ja vuonna 1881 Arvid Järnefelt, silloin vielä 20-vuotias yli-

oppilas, viittasi maanomistussuhteiden erityisluonteeseen muinaisina aikoina. Järnefeltin isänmaallisesti asennoituneet ikätoverit puhuivat tuolloin paljon rakkaudestaan kansaan ja kansanrunouteen, ja hän katsoi välttämättömäksi muistuttaa siitä, että muinainen kansankulttuuri syntyi aivan toisissa historiallisissa olosuhteissa ja perustui yhteiseen maankäyttöön, kun taas hänen aikansa suomalaisessa yhteiskunnassa vallitsi maan yksityisomistus. Myöhemmin, kun tämä ongelma muodostui Järnefeltin tuotannossa keskeiseksi, hän kehitti siitä yhden porvarillisen sivilisaation paradokseista: maanomistajalla on oikeus omistaa maata, mutta hänen ei tarvitse välttämättä viljellä sitä; maanviljelijä viljelee maata, mutta ei omista sitä.

1900-luvun porvarillisessa tieteessä historismin vaisto tylsty, mikä ilmeni muun muassa epäilevänä suhtautumisena niihin klassisiin esteettisiin järjestelmiin, joihin historismi liittyy, vaikkapa vain idealistisessakin muodossa. Hegelin ansiot muinaisten aikakausien runouden ja taiteen selittäjänä ja tulkitsijana historismin kannalta ovat tavattoman suuret, ja kuitenkin nykyinen porvarillinen tiede tavallaan hyljeksi Hegelin estetiikan historiallisia kategorioita. Muinaiseen sankariepokseen soveltaen Hegel puhui erityisestä »eepisestä maailmantilasta» (yleisen valta yksityisen yli). Jotkut nykyiset länsimaaiset Hegelin arvostelijat käsittävät tuon kaiken pelkäksi spekuloinniksi ja fiktioksi, jolla ei ole minkäänlaista historiallista pohjaa.

Marx sitä vastoin näki Hegelin abstrakteis-

sa termeissä jotakin sellaista, mille löytyi konkreettinen yhteiskunnallinen sisältö historiasta itsestään. Jo mainitsemassani kirjeessään Engelsille Marx kirjoitti:

Mutta mitä sanoisi ukko Hegel, jos saisi siellä rajan takana tietää, että yleinen (Allgemeine) merkitsee saksalaisille ja skandinaaveille nimenomaan yhteisön omistamaa maata ja yksityinen (Sundre, Besondere) taas tuosta yhteisön maasta erotettua yksityistä omaisuutta (Sondereigen). Kirottua! Siispä loogiset kategoriat yhtä kaikki johduvat suoraan »suhteistamme» (aus »unsrem Verkehr») (Marx & Engels 1959, 45).

Vaikka myöhäisporvarillinen tietoisuus onkin epäsovussa historian kanssa, se kaikesta huolimatta tuntee vetoa »esihistorialliseen» ja »esirationalistiseen» aikaan, jonkinlaiseen esisosaaliseen »pre-eksistenssiin», jossa mytologinen maailmankuva on vielä alkuperäisen koskematon ja eheä. Tuollainen nostalgia on reaktio yksilön vieraantumiseen porvarillisessa yhteiskunnassa. Tuo vieraantuminen johtaa siihen, että yksilö on vaarassa kadottaa tietoisuutensa luonnollisista yhteyksistään ulkomaailmaan. Sitä taas pidetään kohtalonomaisena ilmiönä koko »länsimaisessa sivistyksessä», ja siitä syytetään tavallisesti filosofista rationalismia ja tieteellis-teoreettista tietoa yleensä alkaen sen varhaisimmista lähteistä (Friedrich Nietzscheille jo Sokrates oli rationalisti, Henri Bergsonille taas elealaiset filosofit ja Walter Benjamille, joka oli »Frankfurtin koulukunnan» teoreetikkoja, rationalismin siemenet piilivät jo myyteissä). Uuden ajan rationalisteista arvosteltiin erityisesti Descartesia, jonka filosofinen dualismi jäseni henkisen ja ruumiil-

lisen kahteen toisistaan riippumattomaan substanssiin ja siten ikään kuin »laillisti» abstrahoidun ajattelun ja esineellisyyden eron. Lähellä eksistentialismia oleva espanjalainen filosofi ja taiteen teoreetikko Ortega y Gasset on ilmaissut asian niin, että »Descartesin ajoista alkaen länsimainen ihminen on asustanut esineettömässä maailmassa» (Maier 1964, 67). Taiteellisen tuotannon alalla tuollainen maailman »tekeminen esineettömäksi» »vieraantuneen» tietoisuuden avulla synnyttää erilaisia »abstraktin taiteen», »abstraktin runouden» jne. virtauksia. Mutta vieraantumisen rinnalla ja reaktiona siihen viljellään romanttista kaipuuta ihmiskunnan menettämään alkukantaiseen ja alkuperäisen eheään ja konkreettiseen maailmankuvaan. Nämä kaksi porvarillisen tietoisuuden erityispiirrettä mainitsi jo Marx korostaen, että ne ovat sekä toistensa vastakohtat että rinnakkaisilmiöt (Marx & Engels 1968, 105–106).

Etäisyytemme Kalevalaan

Tietenkin inhimillisellä tietoisuudella on lupa kurkistaa menneisyyteen ja löytää sieltä sellaista, mikä sitä kiehtoo. Tunnemme Marxin sanat antiikin kreikkalaisten taiteen ikuisesta lumosta. Noita kreikkalaisia hän nimitti ihmissuvun »normaaleiksi lapsiksi». Mutta Marxin käsitys antiikista oli tiukan historinen ja vailla romanttista menneisyyden kaihoa. »Mies ei voi uudelleen muuttua lapseksi vajoamatta lapsellisuuteen», Marx kirjoitti ja jatkoi: »Mutta tottahan häntä ilahduttaa lap-

sen naiivisuus ja tottahan hän itse pyrkii mahdollisimman korkealla tasolla uudistamaan todellisen olemuksensa! Sillä eikö lapsen luonteessa jokaisella aikakaudella herääkin eloon hänen oma luonteensa luonnollisessa totuudessaan? Ja miksi ei ihmisyhteisön lapsuus siellä, missä se kauneimmillaan kehittyi, saisi kiehtoa meitä ikuisella kauneudellaan, vaiheena joka ei enää koskaan toistu?» (Marx & Engels 1958, 737.)

Myös Kalevala ja kansanrunouden epiikka kertovat meille menneisyydestä, joka ei koskaan enää palaa. Mutta tuon runouden ihanteet askarruttavat meitä jatkuvasti. Sanottakoon, että Lönnrot Kalevalaa muokatessaan tehosti ratkaisevasti muinaisrunojen ja nykyaikaisen historisen tietoisuuden välistä yhteyttä. Kansanrunoissa tapahtumat liikkuvat mytologisessa ajassa, ja ihanteellisten alkuisien ja ihanteellisten elämänperusteiden maailmana eepisen runouden maailma on omalla tavallaan itseensä sulkeutunut. Se on kaukainen mennyt maailma, jonka perimätieto rajaa tämän hetken maailmasta. Runonlaulajille eepinen maailma ei milloinkaan ollut heidän oman aikansa maailma. M. Bahtinin mukaan se oli runonlaulajasta »absoluuttisen eepisen välimatkan takana».

Kirjallisuus

- Honko, Lauri Who Owns the Kalevala? Books from Finland 2/1983. Helsinki 1983.
Maier, R. N. Paradies der Weltlosigkeit. Untersuchungen zur abstrakten Dichtung seit 1909. Stuttgart 1964.

Omassa koosteessaan Lönnrot ikään kuin mursi tuon kehän, voitti välimatkan ja toi muinaisen maailman lähelle nykyajan sivistynyttä maailmaa. Selvimmin mytologian ja nykyaikaisen historisen tietoisuuden kohtaaminen ilmeni Lönnrotin itsensä sepittämissä Kalevalan prologissa ja epilogissa. Niissä hän tähdentää ajatusta, että sankarilaulut on irrotettu perimätiedosta, jotta ne palvelisivat uusia polvia, toisin sanoen soveltuisivat historialliseen aikaan, nykyaikaan. Kalevalan loppusäkeissä laulaja pyytää vääntämättömästi antamaan anteeksi, jos hänen kykynsä vähäisiksi arvioidaan, mutta hyvin tietoinen hän on kuitenkin runoelman itsensä välttämättömyydestä nykypäivän ja tulevan ajan ihmisille.

Vaan kuitenkin kaikitenki
la'un hiihin laulajoille,
la'un hiihin, larvan taitoin,
oksat karsin, tien osoitin.

Kalevala on muinaisrunoutta, mutta samalla elävää kulttuuriperintöä, jonka merkitys on suuri nykyäänkin.

(Suomennos Ulla-Liisa Heino)

- Marx, Karl & Engels, Friedrich Sotšinenija t. 12, 32, 46:1. Moskva 1958, 1959, 1968.
Meletinski, J. M. Proišoždenije geroičeskogo eposa. Moskva 1963.